

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Kos XX. — Izdan in razposlan dne 11. marca 1897.

Vsebina: Št. 63. Zakon o izpremembi in dopolnitvi obrtnega reda.

63.

Zakon z dne 23. februarja 1897. l.

o izpremembi in dopolnitvi obrtnega reda.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó:

Člen I.

V izpremembo in dopolnitev obrtnega reda (cesarski patent z dne 20. decembra 1859. l. [drž. zak. št. 227], zakon z dne 15. marca 1883. l. [drž. zak. št. 39] in zakon z dne 8. marca 1885. l. [drž. zak. št. 22]), stopijo namesto spodaj oznamenjenih paragrafov, oziroma kot dodatki in vstavki k posameznim paragrafom obrtnega reda nastopna določila.

§. 99.

Vzprejemanje učencev.

Nedoletni učenci se vzprejemajo na podstavi posebne pogodbe, katero je skleniti najpozneje s pretekom poskusne dobe (§. 99. a).

Učna pogodba se sme skleniti ustno alipismeno; v prvem primeru se mora pogodba skleniti pred združnim glavarstvom ali, ako ne pripada mojster k nobeni zadrugi, pred občinskim glavarstvom. V drugem primeru je doposlati pogodbo precej po nje sklepu združnemu glavarstvu, oziroma občinskemu glavarstvu. V obeh primerih se mora pogodba zabeležiti v zapisniški knjigi, ki jo je napraviti v ta namen.

Učna pogodba je prosta kolkov in pristojbin.

Ona mora obsegati:

1. Ime in starost mojstrovo, obrt, katerega on vrši in bivališče njegovo;

2. ime (krstno ime in priimek), starost in stanovališče učenčevó;

3. ime, posel in stanovališče njegovih roditeljev, njegovega varuha ali drugačnega zakonitega zastopnika;

4. datum pogodbe in trajanje pogodbenega razmerja;

5. določilo, da se obrtnik — ne prikrajševaje zakonitih dolžnosti, katerim sta pogodnika zavezana sicer — zlasti zavezuje, podučevati učenca v ročnostih obrta, katerega se mu je naučiti, ali dati ga v tem podučevati po vposobljenem za to namestniku, in da je učenca primorati k pridni uporabi v tem obrtu;

6. pogoje za vzprejem glede na učnino ali kako mezdo, glede na prehrano, oblačenje, stanovanje, trajanje učne dobe in združno vzprejemnino in osvobodnino.

Bistvene pogoje učne pogodbe mora občinsko oblastvo vpisati v delavsko knjižico.

Obrtniki, kateri se ob vzprejemu učencev ne držé teh določil, zakrivijo prestopé obrtnega reda.

§. 99. b.

Dolžnosti učenceve.

Učenec je dolžan, slušati mojstra, biti mu zvest in molčljiv, priden in dostojnega vedenja, ter se mora dati uporabljati v obrtu po njegovem napotilu.

Nedoleten učenec je pod strahovalno oblastjo mojstra, kateri ga brani in skrbi zanj.

Učenci imajo, v kolikor še niso dokončali obrtnega nadaljevalnega ali drugega enake vrednosti poduka z dobrim vspehom, dolžnost, praviloma hoditi v obstoječe sploh obrtne nadaljevalne šole (oziroma pripravljalne tečaje), in pa v strokovne šole za nadaljno izobrazbo tako, kakor piše dotični učni načrt.

Tistim učencem, kateri zaporedoma zanemarijo poduk, in to iz lastne krivde, sme obrtno oblastvo na podstavi naznanila, ki mu ga dajo dotični organi za nadziranje šol, podaljšati v pravih ali v pogodbi ustanovljeno pravilno trajanje učne dobe.

Tako podaljšbo učne dobe sme obrtno oblastvo odrediti tudi na naznanilo dotične zadruga tedaj, kadar učenec ne prebije preskušnje za učence, predpisane z ustavom omenjene zadruga.

Vse trajanje po zmislu spredaj stoječih določil podaljšane učne dobe pak ne sme v obeh primerih znašati več kakor eno leto.

§. 100.

Dolžnosti mojstrove.

Mojster mora skrbeti za obrtno izobrazbo učenca ter mu ne sme za to potrebnega časa in priložnosti kratiti s tem, da ga uporablja za družno službovanje.

Njegova, oziroma njegovega namestnika dolžnost je, paziti na pravost in vedenje nedoletnega učenca v delovnici in zunaj delovnice; siliti ga mora k delavnosti, lepemu vedenju in izpolnjevanju verskih dolžnosti; dalje mora opustiti vsakršno grdo ravnanje ž njim, braniti ga zoper tako ravnanje njegovih delovnih tovarišev in domačih, ter skrbeti za to, da se ne odkazujejo učencu dela, kakor prenašanje bremen i. k. e., ki so take vrste in trajajo tako dolgo, da niso primerna njegovim fizičnim močem.

Mojster, oziroma njegov namestnik je dalje dolžan, dodeliti tistim učencem, kateri še niso z dobrim vspehom dokončali obrtnega nadaljevalnega ali kakega drugega vsaj enake vrednosti poduka, čas, potreben za obiskovanje v §. 99. b, odstavku 3. omenjenih zavodov, siliti jih k hoji v šolo in paziti na to, da pravilno hodijo v šolo.

Ako bi nedoletni učenec obolel ali pobegnil, in pa ako se sicer dogodi kaj važnega, mora mojster to dati precej na znanje njegovim roditeljem, varuhom ali drugim sorodnikom in pa zadrugi.

Ako provzroči mojster po svoji krivdi daljšo kakor 14 dnevno zamudo vzprejema ali osvoboditve učenca, stori prestopke obrtnega reda.

§. 106.

Obstanek in ustanovitev zadrug.

Med tistimi, kateri vrše enake ali podobne obrte v isti občini ali v sosednjih občinah samostojno ali kot zakupniki, všteti tudi njih pomagače, je ohraniti že obstoječo skupno zavezo in, če bi je še ne bilo in ona ni po krajnih razmerah nemogoča, jo mora obrtno oblastvo napraviti, doprašavši morda obstoječo združno zavezo in pa trgovinsko in obrtno zbornico, katera mora o tem zaslišati vdeležence.

Obrtniki (oziroma zakupniki) so udje, pomagači v zadrugi zedinjenih obrtnikov pa pripadniki te zadruga.

Ista zadruga sme po okolnostih obsegati tudi obrtnike in pomagače več občin ali okrajev in raznovrstnih obrtov.

V kolikor se v tem poglavju govori o pomočnikih (kseljih), je ž njimi razumevati obrtne pomagače sploh, brez učencev (§. 73., lit. a, b in d).

Ako je med pripadniki kake zadruga večje število delovnih oseb, katere se uporabljajo za manj važna pomožna dela pri obrtu (§. 73., lit. d), se smejo za te delovne osebe napraviti posebni združni zavodi (izbrane sodnije odbori, pomagaški zbori in bolniške blagajnice).

§. 107.

Dolžnost, pristopiti k zadrugi.

Kedor samostojno ali pa kot zakupnik vrši v okraju take zadruga obrt, za katerega obstoji ta

zadruga, postane že z nastopom obrta ud te zadruge, ter mora izpolnjevati dolžnosti, ki so s tem v zvezi.

Zlasti mora plačati morda ustanovljeno pridružbeno pristojbino (§ 126, lit. h) ter izkazati nje položbo že ob zglastitvi obrta, oziroma kadar zaprosi za dopuščeni obrt. Ako ne dobi obrtne pravice, je zadruga dolžna, vrniti mu plačano pristojbino.

Kedor vrši na podstavi več kakor enega obrtnega lista, oziroma več kakor ene dopustilnice samostojno ali kot zakupnik več obrtov, kateri niso zedinjeni v eno zadrugo, mora pripadati kot ud k vsem zadrugam, obstoječim za te obrte.

§. 114.

Namen zadruge.

Namen zadruge je, gojiti skrb za občno blaginjo, hraniti in povzdigovati stanovsko čast med udi in pripadniki zadruge, in pa pospeševati skupne ljudomile koristi svojih udov in pripadnikov z ustanavljanjem bolniških in podpornih blagajnic, oziroma podpornih zakladov za svoje ude in pripadnike itd., dalje pospeševati občne obrtne koristi z ustanavljanjem posojilnic, skladišč za sirovine, velikih prodajalnic in z uvajanjem skupnega strojevnega obrata in drugačnih načinov nareje itd.

Sosebno ji je dolžnost:

a) skrbeti za to, da se ohrani vravnano razmerje med obrtniki in njih pomočniki, zlasti kar se tiče delovne zaveze, in pa da se ustanove in vzdržujejo zadružna prenočevališča in posredovanje dela;

b) skrbeti, da so dobro vrejene vse stvari, ki se tičejo učencev, s tem, da izdaje določila, katera je predložiti v odobritev oblastvu:

o strokovni in versko-nravni izobrazbi učencev;

o učni dobi, preskušnjah učencev i. e. r. in pa o pažnji, da se izpolnjujejo ta določila, potem o potrjevanju učnih spričeval in izdaji izučnih pisem;

o pogojih, pod katerimi sme kedo sploh imeti učence, in pa o razmerju učencev do števila pomočnikov v obrtu;

c) sestaviti izbrane sodnije odbor (§§. 122., 123. in 124.) v odločanje sporov, kateri nastanejo med zadružnimi udi in njih pomagači iz delovnega, učnega in mezdnega razmerja; potem pospeševati

izbrane sodnije zavod v odločanje sporov med zadružnimi udi, v kateri namen se sme zediniti tudi več zadrug;

d) ustanavljati ali pospeševati obrtna strokovna učilišča (strokovne šole, učne delavnice i. k. e.) in jih nadzirati;

e) skrbeti za obolele pomočnike (kselje) z ustanavljanjem bolniških blagajnic ali s pristopom k že obstoječim bolniškim blagajnicam;

f) skrbeti za obolele učence;

g) vsako leto poročati o vseh tistih dogodkih v zadrugi, kateri so bistveni za sestavo obrtne statistike.

Mimo pravih poročil, zapovedanih pod g), morajo zadruge oblastvom in trgovinski in obrtni zbornici svojega okraja dajati na zahtevo pojasnila in mnenja o razmerah, katere se tikajo njih namena, ter se smejo v tem oziru tudi same ob sebi obračati na te javne organe v pospešbo svojih namenov.

Zlasti morajo zadruge oddati obrtnemu oblastvu svoje mnenje tedaj, kadar to oblastvo zahteva tako mnenje pred izdajo obrtnega lista za rokodelski obrt ali pred dodelitvijo dopuščenega obrta, za čegar nastop se zahteva posebna sposobnost, ako se mu doneseni dokaz te sposobnosti ne zdi brez dvojbe trdno izkazan.

Zadruge ene ali več občin smejo v boljšo obrambo svojih koristi ustanoviti zavezo, katera sme biti sestavljena ali iz enakovrstnih ali podobnih, ali pa tudi iz raznovrstnih zadrug po njih prostovoljnem pristopu.

Kjer obstoji taka zaveza iz vseh zadrug kakega političnega okraja, je njen odbor obrtni pridodani svet političnega okrajnega oblastva, čegar pristojnost je določiti z ukazom.

§. 115.

Zadruge imajo pravico, po pravilih predpisovati in pobirati vzprejemne (pridružbene) pristojbine, katere plačujejo udje zadruge, potem vzprejemne in osvobodilne pristojbine (vzprejemnine in osvobodnine), katere plačujejo učenci.

Višino teh pristojbin ustanavljajo politična delžna oblastva doprašvši poprej zadruge, katere se morajo zastran sklepa o tem obrniti na zadružni zbor

Imenovana oblastva morajo v treh mesecih po pričetku veljavnosti tega zakona uradoma pregledati pravila zadrug gledé na višino omenjenih pristojbin in primerno znižati znesek teh pristojbin, ako bi bil odmerjen nerazmerno visoko, pazeč pri tem na postopanje, omenjeno v spredaj stojećem odstavku.

Od letnih dohodkov iz pridruženih pristojbin se smejo tri četrtinke največ porabiti za tekoče zadrugne stroške, ostanek pa je naložiti plodono. Od donosa pristojbin za učence se sme največ polovica porabiti v založbo stroškov za poslovanje zadrug. Ostanek se sme uporabiti samo za take namene, kateri pospešujejo izobrazbo učencev ali drugačne njih koristi.

V ostalem se novci, potrebovani za stroške zadrug, izvzemši prispevke za bolniško blagajnico (§. 121.), v kolikor se ti novci ne zalagajo iz obresti njih imovine, porazdeljujejo na zadrugne ude (§. 106.) po meri, ustanovljeni v pravilih.

Omenjeni dohodki zadrug in pa kazni zavoljo nereda (§. 125.) se smejo izterjevati po upravnem potu.

§. 115. a.

Ustanovitev v §. 114., odstavku 1. omenjenih opravnih podjeteb po zmislu zakona o pridobitnih in gospodarskih zadrugah, dalje ustanovitev podpornih blagajnic za mojstre in bolniških blagajnic za mojstre po zmislu zakona o vpisanih pomožnih blagajnicah, in pa opravilno vdeležbo zadrug pri takih podjetbah ali njih gmotno pospešbo iz zadrugnih novcev sme zadrugni zbor samo, ko je bil predmet natančno povedan v dnevnem redu tega zbora in poprej redno razglašen z dnevnim redom, skleniti z večino treh četrti vseh navzočih udov. Sklep je zavezan odobrilu obrtnega oblastva.

Delati take veljavne sklepe ima ta zbor pravico, ako se more z zapisnikom vgotoviti pri glasovanju navzočnost zadrugnih udov v tolikem številu, kakor je kaže tu spodaj oznamenjeno razmerje. To razmerje se ustanavlja za zadrugne, katere štejejo udov:

do sto, s petdesetimi odstotki,

od sto do petsto, s štiridesetimi odstotki, toda vsaj s petdesetimi udi,

od petsto do tisoč, s tridesetimi odstotki, toda vsaj z dvesto udi, in

nad tisoč, z dvajsetimi odstotki, toda vsaj s tristo udi.

Za spredaj stoječa določila je merodajno tisto število udov, ki je ima zadruga dne, katerega se skliče zbor.

Kadar ne dojde v tak zadrugni zbor sklepčno število udov, tedaj je v posvetovanje o istih rečeh dnevnega reda sklicati nov zbor, kateri sme ne glede na število došlih udov storiti veljavne sklepe.

Na ta določila je treba izrečno opozoriti ob tem novem sklicu.

Zadruga sme po ravnokar omenjenih načinih in z dovolitvijo obrtnega oblastva tudi skleniti, da morajo k podporni blagajnici za mojstre ali k bolniški blagajnici za mojstre, katero ustanovi za svoje ude sama, ali h kateri pristopi ona, pripadati vsi zadrugni udje. V tem primeru sme zadruga oprostiti samo posamezne ude od dolžnosti zavarovanja pri ti blagajnici iz določenih, v ustavu, po oblastvu potrjenem, obseženih razlogov. Z blagajničnim ustavom se sme tudi določiti, da smejo obrtniki, ki so se odpovedali svojemu obrtu, še ostati udje te blagajnice.

Da bi se vdeležil v odstavku 1. omenjenih opravnih podjeteb, v to se ne sme razen tedaj, kadar se taki zavodi ustanove ali ukažejo iz javnih ozirov, siliti zoper svojo voljo noben ud ali pripadnik zadrugne.

§. 115. b.

Vsako leto je predložiti obrtnemu oblastvu poročilo o letnem zboru in redni volitvi zadrugnega glavarstva in pa z rednimi pomagali opremljen končni račun o dohodkih in stroških zadrugne, katerega morajo podpisati zadrugni glavar in pa dva odbornika.

§. 118.

Pravica, glasovati ali biti voljen.

V zadrugi glasovati in biti voljeni smejo vsi njeni udje.

Izključeni so od pravice, glasovati in biti voljeni:

a) tisti obrtniki, kateri in dokler so vsled obsodbe kazenske sodnije izključeni od pravice, biti izvoljeni v občinski zastop;

b) tisti obrtniki, o katerih imovini se je razglasil konkurz, dokler teče konkurzna razprava;

c) tisti obrtniki, katerim je odvzelo obrt oblastvo, za čas, za kateri je izrečeno, da velja ta odvzetba;

d) tisti obrtniki, kateri so v skrbstvu zaradi slabomija ali zaradi zapravljenosti.

Spredej stoječa določila se zmislooma uporabljajo o pomočnikov pravici, glasovati in biti izvoljeni.

Da sme kedo biti voljen za službo izbranega sodnika, potrebno je tako pri obrtnikih, kakor tudi pri pomočnikih, da je izpolnil 24. leto življenja, v drugih primerih pa morajo pomočniki, da bodo imeli pravico, glasovati in biti voljeni, izpolniti poprej 18. leto življenja.

§. 119. d.

Zadružnega glavarja in njegovega namestnika volijo v zadružnem zboru vsi navzočni udje z nadpolovično večino glasov. Kadar se ne doseže ta večina, tedaj se je volivcem pri oži volitvi omejiti na tisti dve osebi, kateri sta dobili relativno največ glasov. Kadar je enoliko glasov, razloča žreb, koga je privzeti v ožo volitev, oziroma koga je šteti, da je v nji izvoljen.

Izvoljenega zadružnega glavarja in njegovega namestnika je naznaniti obrtnemu oblastvu. Volitev sme obrtno oblastvo izreči za neveljavno samo tedaj, kadar se je izvršila nezakonito ali kadar izvoljenec po zakonu nima pravice, biti voljen (§. 118.), a v tem primeru je precej odrediti novo volitev.

Glavar ali, če bi bil on zadržan, njegov namestnik, zastopa zadrugo proti vnanjemu svetu, vodi in nadzira vse poslovanje in podpisuje vse odpravke.

Z zadružnim ustavom se smejo odkazati glavarju še posebna opravila in oblasti.

§. 120., odstavek 3.

Izvoljenega prvomestnika je naznaniti obrtnemu oblastvu. Volitev sme obrtno oblastvo izreči za ne-

veljavno samo tedaj, kadar se je izvršila nezakonito ali kadar izvoljenec po zakonu nima pravice, biti voljen (§. 118.), a v tem primeru je precej odrediti novo volitev.

§. 137.

Odvzetba pravice, imeti učence ali mladostne pomagače.

Pravico, imeti učence in mladostne pomagače, je tistim obrtnikom, kateri zakrivijo znaten prekršek svojih dolžnosti do izročeni jim učencev ali mladostnih pomagačev, ali zoper katere je kaj dejanstev, ki kažejo, da so v nravnem oziru nesposobni za imetje učencev ali mladostnih pomagačev, odvzeti za določen čas ali za vselej, neodvisno od drugačne kazni, ki jim jo je prisoditi po obrtnem redu ali po občnem kazenskem zakonu.

Zlasti je odvzeti pravico, imeti učence, takim mojstrom, kateri navzlic ponovljenemu pozivu ne izpolnjujejo v §. 100, odstavku 3. naložene jim dolžnosti glede obrtnega nadaljevalnega poduka svojih učencev, in to prvokrat za določen čas, v drugo pa za vselej.

Pravico, imeti učence, je odvzeti po zaslišbi zadruge, h kateri pripada mojster.

Člen II.

Ta zakon stopi v veljavnost tri mesece po razglasitvi.

Člen III.

Izvršiti ta zakon je naročeno Mojemu trgovinskemu ministru in Mojemu ministru za notranje stvari.

Na Dunaju, dne 23. februarja 1897. l.

Franc Jožef s. r.

Badeni s. r.

Glauz s. r.

